

PODSTAWY WIEDZY O BEZPIECZEŃSTWIE

dr Magdalena Dalecka - Zaborowska
Katedra Zarządzania Strategicznego i Marketingu

ZAGADNIENIA

1. Pojęcie bezpieczeństwa
2. Typologia bezpieczeństwa
3. Ewolucja bezpieczeństwa
4. Ewolucja zagrożeń
5. Zmiana pojęć związanych z bezpieczeństwem

OBSZAR POJĘCIA BEZPIECZEŃSTWA

- **Bezpieczeństwo** - jest kategorią występującą w wielu dyscyplinach naukowych (politologii, nauce o stosunkach międzynarodowych, prawie, ekonomii, socjologii, historii, psychologii, nauce o państwie, itd...).

POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA

- Stan niezagrożenia, spokoju, pewności
- Stan i poczucie pewności, wolności od zagrożeń
- Bezpieczeństwo jest naczelną potrzebę człowieka i grup społecznych, a zarazem najważniejszym ich celem
- Stan bezpieczeństwa występuje wtedy, gdy zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczne, a jego postrzeganie prawidłowe

STAN BEZPIECZEŃSTWA

Postrzeganie stanu bezpieczeństwa może przybrać wg Daniela Frei następujące postacie:

- Stanu braku bezpieczeństwa;
- Stanu obsesji;
- Stanu fałszywego bezpieczeństwa;
- Stanu bezpieczeństwa

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

- Stanowi wartość nadrzędną pośród innych celów narodowych;
- Dotyczy wartości narodowych mierzonych w kategoriach:
 - interesów życiowych,
 - ważnych interesów,
 - określa poziom swobody w osiąganiu tychże celów;
- Jest procesem.

BEZPIECZEŃSTWO

K R Y T E R I A

PODMIOTOWE

- JEDNOSTKOWE
- LOKALNE
- NARODOWE
- MIĘDZYNARODOWE
- GLOBALNE

PRZEDMIOTOWE

- MILITARNE
- POLITYCZNE
- EKONOMICZNE
- KULTUROWE
- SPOŁECZNE

PRZESTRZENNE

- MIEJSCOWE
- LOKALNE
- SUBREGIONALNE
- REGIONALNE

ZNACZENIA

- STAN
- POCZUCIE
- PROCES
- CEL
- WARTOŚĆ
- POTRZEBA
- STRUKTURA
- ORGANIZACJA

SKŁADNIKÓW

- NEGATYWNE
(TYLKO PRZETRWANIE)
- POZYTYWNE
(PRZETRWANIE
I SWOBODA ROZWOJU)

OBSZARU ORGANIZACJI

- WEWNĘTRZNE
- ZEWNĘTRZNE

BEZPIECZEŃSTWO PO ZAKOŃCZENIU ZIMNEJ WOJNY

- Bezpieczeństwo militarne
- Bezpieczeństwo polityczne
- Bezpieczeństwo ekonomiczne
- Bezpieczeństwo ekologiczne
- Bezpieczeństwo kulturowe

BEZPIECZEŃSTWO MILITARNE

- **Bezpieczeństwo militarne** - odnosi się do zagrożeń dla przetrwania państwa:
 - Integralność terytorialna;
 - Obrona terytorium przed agresją zewnętrzną.

BEZPIECZEŃSTWO POLITYCZNE

■ Bezpieczeństwo polityczne –

- dotyczy zagrożeń dla stabilności społecznej państw i rządów czyli suwerenności wewnętrznej, związanej z rzeczywistą kontrolą określonego terytorium przez legalne władze państwa.

BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE

- **Bezpieczeństwo ekonomiczne –**
 - dotyczy zagrożeń dla dobrobytu, swobodnego dostępu dla rynków, środków finansowych i zasobów naturalnych, zapewniających stały rozwój państwa.

BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

■ **Bezpieczeństwo ekologiczne –**

- odnosi się do zagrożeń zachowania środowiska naturalnego człowieka na poziomie koniecznym do przetrwania i rozwoju ludzkości.

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNO- KULTUROWE

■ **Bezpieczeństwo społeczno-kulturowe –**

- obejmuje problematykę tożsamości poszczególnych społeczności narodowych i etnicznych;
- zagrożeń dla kultury, religii, języka i zwyczajów.

OBSZARY POWSTAWANIA ZAGROŻEŃ DLA WSPÓŁCZESNEGO BEZPIECZEŃSTWA

- **Płaszczyzna polityczna;**
- **Płaszczyzna ekonomiczna;**
- **Płaszczyzna kulturowa;**
- **Płaszczyzna środowiskowa;**
- **Płaszczyzna społeczna;**
- **Płaszczyzna militarna.**

DETERMINANTY SYTUACJI GEOPOLITYCZNEJ I STRATEGICZNEJ

1. Kształtowanie się w świecie nowego ładu polityczno-gospodarczego-militarnego;
2. Nabierająca tempa dynamika państwowo-narodowej struktury świata;
3. Gwałtowny postęp naukowo-techniczny;
4. Postępująca dyfuzja cywilizacyjno-kulturowa;
5. Osiąganie przez cywilizację granic biosfery;
6. Przechodzenie od mechanistycznej do systemowej wizji świata;
7. Zbieżność lub integracja techniczna.

KSZTAŁTOWANIE SIĘ NOWEGO ŁADU POLITYCZNO-GOSPODARCZO-MILITARNEGO

Zagrożenia:

- Próby tworzenia stref wpływów lub regionalnej dominacji;
- Zastraszanie państw w celu wpływania na ich wolną wolę do wstępowania lub pozostawania poza organizacjami bezpieczeństwa;
- Nastawienie konfrontacyjne w stosunkach międzynarodowych;
- Tworzenie nowych linii podziału w miejsce starych;
- Brak wzajemnego zaufania i współpracy w sytuacjach kryzysowych;

KSZTAŁTOWANIE SIĘ NOWEGO ŁADU POLITYCZNO-GOSPODARCZO-MILITARNEGO

Zagrożenia Cd:

- Naruszanie zobowiązań wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych;
- Brak kultury politycznej, brak umiejętności rozwiązywania napięć i konfliktów;
- Słabość rządów prawa w nowopowstałych państwach;
- Terroryzm religijny;
- Rozwój przestępczości zorganizowanej;
- Rozruchy i niepokoje społeczne;
- Akty piractwa morskiego.

NABIERAJĄCA TEMPĄ DYNAMIKA PAŃSTWOWEJ STRUKTURY ŚWIATA

Zagrożenia:

- Spory wewnętrzne i zewnętrzne powstałe na tle etnicznym, terytorialnym oraz dążeń narodowych do uzyskania (odzyskania) suwerenności w państwach europejskich;
- Agresywne ruchy secesjonistyczne;
- Terroryzm sterowany przez państwa i organizacje narodowe (niepaństwowe);
- Próby tworzenia stref wpływów lub regionalnej dominacji przez mocarstwa sektorowe;
- Migracje na tle ekonomicznym oraz zjawisko uchodźstwa politycznego.

GWAŁTOWNY POSTĘP NAUKOWO- TECHNICZNY

Zagrożenia:

- Terroryzm jako wynik zmian dostępu do nowych technik negatywnego oddziaływania i niszczenia. Nowe formy: cyberterroryzm, terroryzm ekologiczny;
- Zwiększona podatność na destruktywne oddziaływanie informacji, elektroniki, cybernetyki;
- Narodziny i negatywne oddziaływanie na tradycyjne struktury państwowe nowej klasy społecznej;
- Niepokoje i rozruchy społeczne na tle bezrobocia;
- Pogłębiające się frustracje społeczne na tle rosnącego zapóźnienia technologicznego.

POSTĘPUJĄCA DYFUZJA CYWILIZACYJNO-KULTUROWA

Zagrożenia:

- Rozrost sekt religijnych i ich negatywny wpływ na system społeczny;
- Ruchy polityczne odwołujące się do agresywnego nacjonalizmu, ksenofobii, antysemityzmu itp.;
- Dehumanizacja stosunków społecznych;
- Erozja autorytetu władzy;
- Rozwój terroryzmu na tle fundamentalnym, etnicznym, odrębności;
- Alienacja społeczeństwa, rozwój przestępczości, bezrobocie i inne patologie.

OSIĄGANIE PRZEZ CYWILIZACJĘ GRANIC BIOSFERY

Zagrożenia:

- Kurczące się zasoby surowców naturalnych;
- Podnoszenie się oceanów;
- Spadek poziomu dostępnych zasobów wody pitnej i związane z tym przewidywane konflikty;
- Erozja i zanieczyszczenie gleby;
- Masowe migracje ludności z terenów objętych klęskami żywiołowymi i głodem.

PRZECHODZENIE OD MECHANISTYCZNEJ DO SYSTEMOWEJ WIZJI ŚWIATA

Zagrożenia:

- Mechanistyczne postrzeganie współczesnego świata;
- Zjawisko globalnej wioski jako czynnik dezintegrujący tradycyjne struktury społeczne, powodujący erozję autorytetu;
- Utrwalający się podział kulturowy między cywilizacjami – owocujący fundamentalizmem religijnym;
- Narastanie wewnętrznych napięć związanych z polaryzacją społeczeństw;
- Turbulencyjność i nieprzewidywalność zmian;

PRZECHODZENIE OD MECHANISTYCZNEJ DO SYSTEMOWEJ WIZJI ŚWIATA

Zagrożenia Cd:

- Narastanie znaczenia aktorów ponadpaństwowych i niepaństwowych – zagrożenie dla realizacji długofalowej polityki;
- Uniezależnienie się podmiotów niepaństwowych i korporacji od decyzji politycznych i gospodarczych państw;
- Marginalizacja, bierne partnerstwo krajów Europy Środkowej i Wschodniej w stosunku do wielkich firm zagranicznych w priorytetowych dziedzinach.

ZBIEŻNOŚĆ LUB INTEGRACJA TECHNICZNA

Zagrożenia:

- Konflikty o prawa dostępu do informacji, przetwarzania i dystrybucji;
- Cyberprzestrzeń jako obszar konfliktu;
- Pogłębiająca się luka technologiczna między ośrodkami (potęgami) na świecie;
- Informacja jako czynnik rozwarstwienia na świecie;
- Zjawisko globalnej wioski jako czynnik dezintegrujący tradycyjne struktury społeczne, powodujący erozję autorytetu;
- Narastanie wewnętrznych napięć związanych z polaryzacją społeczeństw;

CD ZBIEŻNOŚCI LUB INTEGRACJI TECHNICZNEJ

Zagrożenia:

- Zróżnicowanie potencjału technicznego jest czynnikiem, który utrudnia realizację równowagi informacyjnej;
- Stale narastający rozwój przestępczości wykorzystujący cyberprzestrzeń, konstruowanie i użycie broni masowego zniszczenia;
- Rosnąca ilość przestępstw bankowych, skarbowych, kryminalnych;
- Informatyzacja i militaryzacja przestrzeni kosmicznej.

EWOLUCJA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA

- 5 grup zagrożeń i ich ewolucja wg teorii stosunków międzynarodowych:
 - Inwazja zewnętrzna;
 - Kataklizmy wewnętrzne;
 - Zagrożenia terrorystyczne;
 - Zagrożenia ekologiczne;
 - Przenoszenie w skali międzynarodowej negatywnych zjawisk różnej natury.

EWOLUCJA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA

- Inwazja zewnętrzna:
 - Przeprowadzona przez kraj sąsiedzki;
 - Przeprowadzona przez kraj niesąsiadujący z krajem dotkniętym inwazją.

EWOLUCJA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA

■ KATAKLIZMY WEWNĘTRZNE:

- ☐ Zaraza;
- ☐ Powódź, susza, trzęsienie ziemi;
- ☐ Awaria potencjałów nuklearnych;
- ☐ Efekty złej polityki gospodarczej;
- ☐ Koszty społeczne, głód, utrata stabilności sektora budżetowego;
- ☐ Międzynarodowe efekty przenoszenia się napięć społecznych (choroby, migracje).

EWOLUCJA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA

■ Zagrożenia terrorystyczne:

- ☐ Poza terytorium kraju;
- ☐ W obszarze granic kraju;
- ☐ Zagrożenia stwarzane przez „własnych” terrorystów;
- ☐ Zagrożenia stwarzane przez „obcych” terrorystów.

EWOLUCJA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA

- Zagrożenia ekologiczne:

- ☐ Własne;

- ☐ Zewnętrzne, transmitowane.

EWOLUCJA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA

- Przenoszenie się w skali międzynarodowej negatywnych zjawisk:
 - Epidemie i choroby w krajach o niższym poziomie rozwoju;
 - Nowe choroby w krajach rozwijających się;
 - Zagrożenia o charakterze naturalnym w krajach wysoko rozwiniętych;
 - Skutki kryzysów finansowych;
 - Skutki złej polityki narodowej Unii Gospodarczej i Walutowej;
 - Skutki zwiększających się cen surowców naturalnych.

PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM

- Neutralność;
- Obrona;
- Budżet wojskowy;
- Interes narodowy;
- Racja stanu;
- Sektory strategiczne;
- Biegunowość stosunków międzynarodowych;
- Współzależność w stosunkach międzynarodowych;
- Globalizacja.

PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM

- **Neutralność** - stosowana w polityce w systemie bipolarnym – kraje neutralne nie angażowały się w organizacje międzynarodowe tworzące system bezpieczeństwa międzynarodowego;
- **Obrona** - tradycyjnie to gotowość do odparcia ataku z zewnątrz, do czego był potrzebny odpowiedni potencjał wojskowy, plan prowadzenia działań wojennych, wyposażenie i infrastruktura;
- **Budżet wojskowy** – zbiór dochodów i wydatków na finansowanie sektora wojskowego kraju.

PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM

- **Interes narodowy** – w przeszłości: w zgodzie z autonomicznymi celami kraju;
- **Racja stanu** – ewoluuje wraz ze zmianami jakie zachodzą w interesie danego kraju na arenie międzynarodowej;
- **Sektory strategiczne** – tradycyjnie: sektory bezpośrednio lub pośrednio zaangażowane w obronność.

PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM

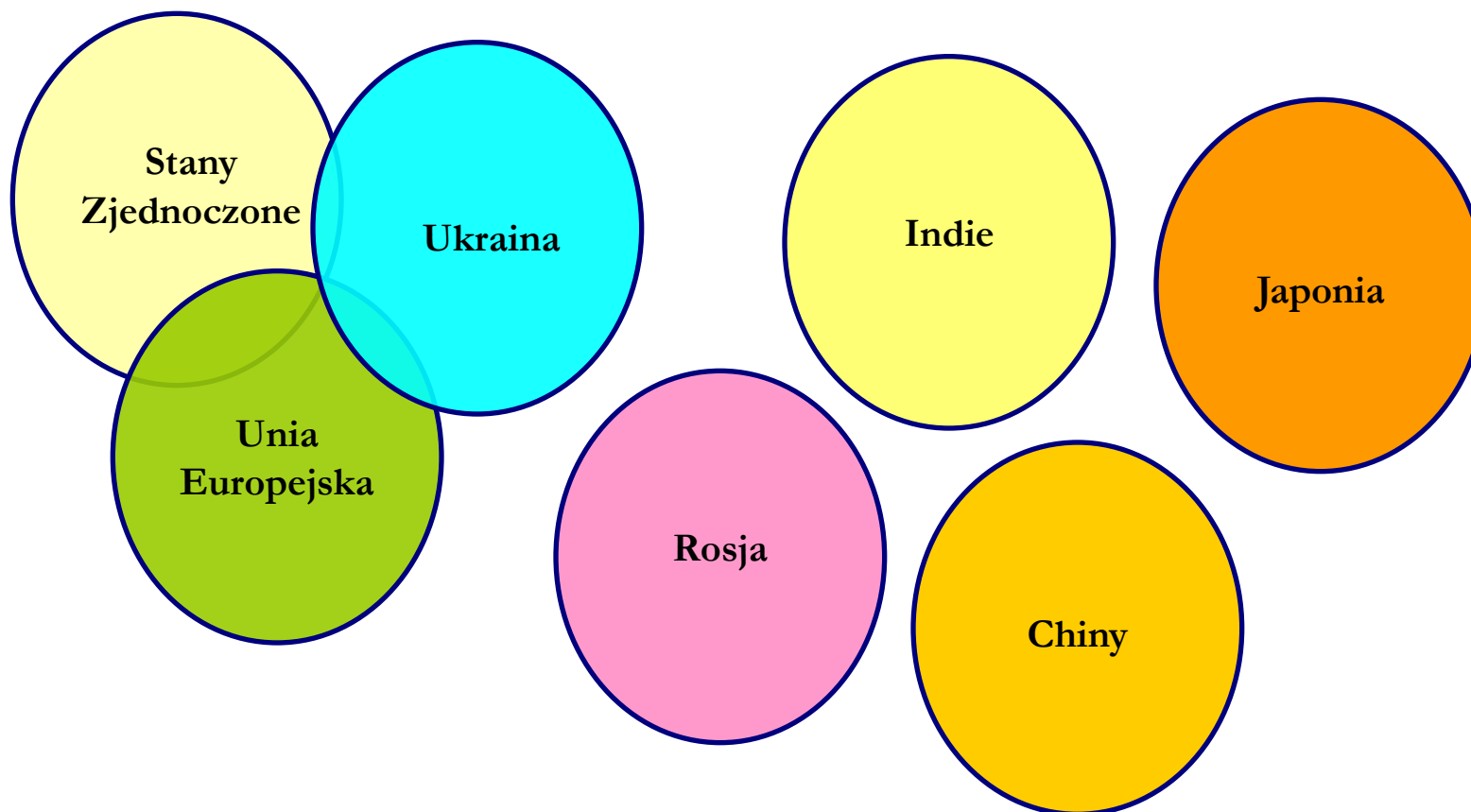
- **Biegunowość stosunków międzynarodowych** – ilość podmiotów decydujących o kształcie tych stosunków w związku ze swoją pozycją geostrategiczną;
- **Współzależności w stosunkach międzynarodowych** – ograniczanie pozycji na arenie międzynarodowej do kształtowania ich zgodnie z partykularnymi interesami kraju;
- **Globalizacja** – proces stabilizujący stosunki międzynarodowe- upowszechnianie na szeroką skalę.

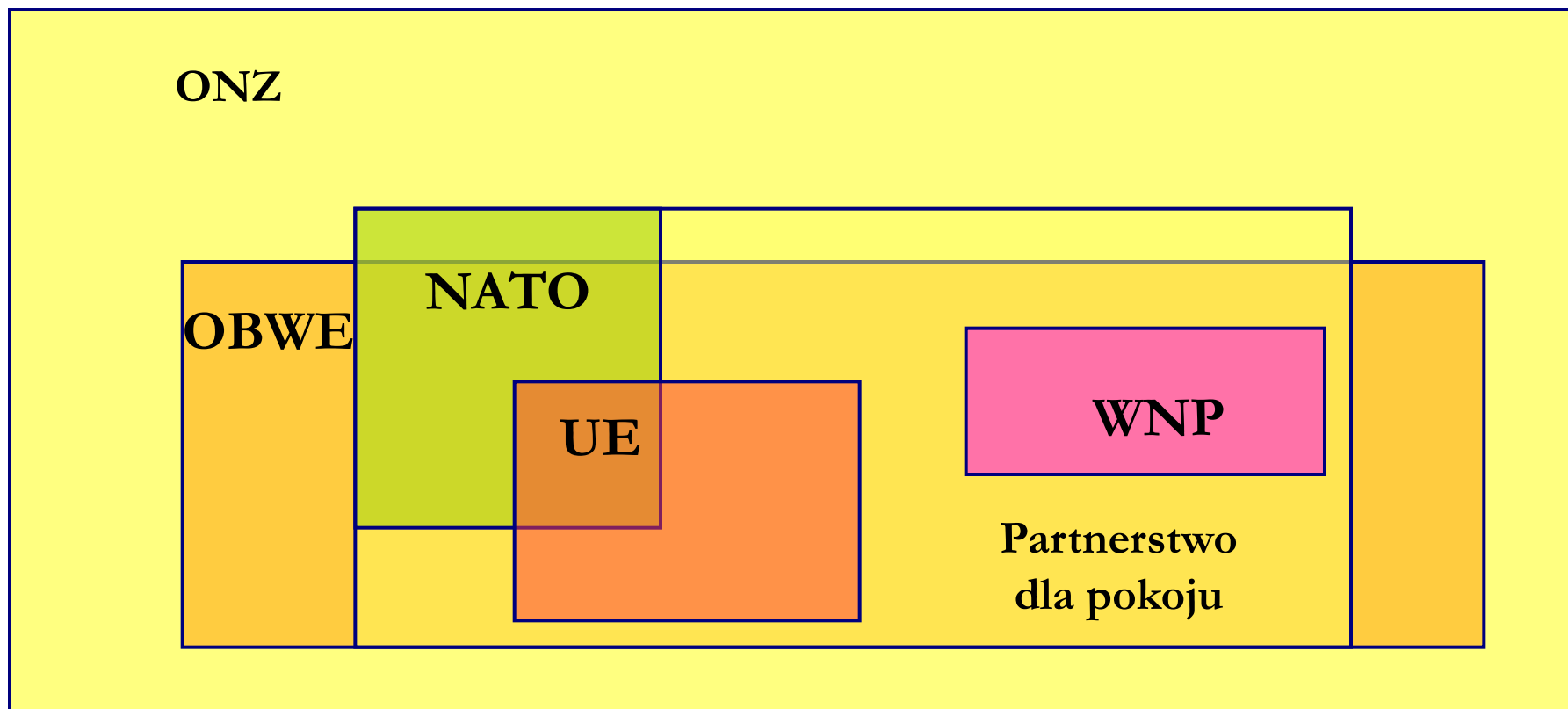
CZYNNIKI WYMAGAJĄCE MONITOROWANIA

- Stan państwa;
- Rządy prawa;
- Poszanowanie podstawowych praw;
- Społeczeństwo i media;
- Relacja pomiędzy społecznościami oraz mechanizm rozwiązywania kwestii spornych;
- Zarządzanie gospodarką;
- Nierówności regionalne i społeczne;
- Sytuacja geopolityczna.

SYSTEM BEZPIECZEŃSTWA WIELOBIEGUNOWY

SYSTEM BEZPIECZEŃSTWA BEZBIEGUNOWY

LITERATURA

- Ciupiński A., Legucka A., Podstawowe elementy polityki bezpieczeństwa i obrony RP, AON, Warszawa 2003
- Kardas J., Loranty K., Wybrane problemy bezpieczeństwa państwa w opiniach pracowników administracji publicznej, AON, Warszawa 2001
- Kitler W., Obrona narodowa III RP, AON, Warszawa 2003
- Praca zbiorowa pod kier. R. Jakubczaka, Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku, Bellona, Warszawa 2006
- Żukrowska K. Grącik M., Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka, SGH, Warszawa 2006.